

This question paper consists of 37 questions and 8 printed pages.

अस्मिन् प्रश्नपत्रे 37 प्रश्नाः 8 मुद्रित पृष्ठः च सन्ति ।

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

अनुक्रमाङ्कः
अङ्कः

Code No. 44/S/A/S
कूट सं.

SANSKRIT

संस्कृतम्
(209)

Day and Date of Examination

(परीक्षादिवसः दिनाङ्कश्च)

Signature of Invigilators

(निरीक्षकहस्ताक्षरद्वयम्)

1.

2.

सामान्य अनुदेशाः :

- 1 अनुक्रमाङ्कः प्रश्नपत्रस्य प्रथमपृष्ठे अवश्यमेव लेखनीयः ।
- 2 निरीक्ष्यताम् यत् प्रश्नपत्रस्य पृष्ठसंख्या प्रश्नानां संख्या च प्रथमपृष्ठस्य शीर्षे मुद्रितसंख्यानुसारमेव अस्ति । प्रश्नाः क्रमानुसारमेव सन्ति ।
- 3 वस्तुनिष्ठप्रश्नेषु (A), (B), (C) वा (D) विकल्पेषु कोऽपि एकं उत्तरं चित्वा पृथकरूपेण प्रदत्ते उत्तर-पुस्तिकामध्ये लिखेत् ।
- 4 वस्तुनिष्ठप्रश्नसहितं सम्पूर्णप्रश्नपत्रस्य उत्तराणि निर्धारितसमये एव लेखनीयानि ।
- 5 उत्तरपुस्तिकायां परिचयचिह्नम् अथवा कुत्रापि निर्दिष्टस्थानेतरस्थलेषु अनुक्रमाङ्कलेखनं सर्वथा वर्जितम् अस्ति ।
- 6 स्व-उत्तरपुस्तिकायां प्रश्नपत्रस्य कूट(कोड) संख्या 44/S/A/S अवश्यं लेखनीया ।

संस्कृतम्
(209)

समय : होरात्रयम्

पूर्णाङ्कः – 100

निर्देशाः –

- 1 अस्मिन् प्रश्नपत्रे सप्तत्रिंशत् प्रश्नाः सन्ति ।
- 2 प्रत्येकप्रश्नस्य समक्षम् अङ्काः सूचिताः ।
- 3 सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।

- 1 'प्रेरणा' इति पाठानुसारं बोपदेवः ग्रन्थम् अरचयत् । 1
 (A) ज्योतिषम् (B) व्याकरणम्
 (C) छन्दःशास्त्रम् (D) कथासाहित्यम्
- 2 'त्याज्यं न धैर्यम्' इति पाठे "मित्रस्य मरणं न चिन्तयामि" इति कः कं प्रति कथयति ? 1
 (A) मकरः वानरं प्रति (B) वानरः मकरं प्रति
 (C) मकरः मकरीं प्रति (D) मकरी मकरं प्रति
- 3 'सदाचारः' इति पाठे पण्डितबुद्धयः नराः कथं न व्यवहरन्ति ? 1
 (A) आपत्सु न मुह्यन्ति (B) नष्टं न शोचन्ति
 (C) वृत्तं यत्नेन रक्षन्ति (D) अप्राप्यं वाञ्छन्ति
- 4 'जानासि' इति क्रियापदस्य उत्तमपुरुषे किं रूपं भविष्यति ? 1
 (A) जानामि (B) ज्ञातम्
 (C) जानीमः (D) जानाति

- 5 यक्षयुधिष्ठिरसंवादानुसारं किं हित्वा प्रियः भवति ? 1
 (A) क्रोधम् (B) कामम्
 (C) मानम् (D) लोभम्
- 6 एतत् वाक्यम् अशुद्धम् अस्ति - 1
 (A) ज्येष्ठः भवान् कुलं पालय ।
 (B) अहं त्वया सह चलामि ।
 (C) अहमेव अनेन सह गच्छामि ।
 (D) किमर्थम् अस्मान् निवारयसि त्वम् ।
- 7 अस्मिन् पदे एव 'ल्यप्' प्रत्ययः नास्ति - 1
 (A) संयम्य (B) आगत्य
 (C) शब्दापय (D) प्रविश्य
- 8 एतत् पदम् अव्ययम् नास्ति - 1
 (A) च (B) न
 (C) सः (D) वा
- 9 आर्यभटीयम् केन विरचितम् ? तस्य जन्म कदा अभूत् ? 1+1=2
- 10 'भो मध्यम ! अस्मान् परित्रायस्व । एष राक्षसः अस्मान् हन्तुम् इच्छति ।' 1+1=2
 अस्मिन् कथने कोऽयं मध्यमः ? कश्च राक्षसः ?
- 11 'यस्मिन् शरीरात् निर्गते तत् शरीरं नश्येत् स वः श्रेष्ठः' इति कथनेन कस्मिन् 1+1=2
 शरीरात् निर्गते शरीरं नश्यति ? सः च केषु श्रेष्ठः ?

- 12 वृक्षाः स्वयम् कुत्र तिष्ठन्ति ? केभ्यश्च छायां प्रयच्छन्ति ? 1+1=2
- 13 चलन्ति गिरयः कामं युगान्तपवनाहताः । कृच्छेऽपि न चलत्येव धीराणां निश्चलं मनः । 2
इति पद्यानुसारं कीदृशाः अपि पर्वताः चलन्ति, केषां मनः च विपत्सु अपि चलति ?
- 14 दृश्यतेऽसौ महान् सीते ! 1+1=2
सविद्युदिव तोयदः ।
ऋष्यमूको गिरिवरः,
काञ्चनैर्धातुभिर्वृतः । इति पद्ये 'मेघः',
'श्रेष्ठपर्वतः' इति पदयोः स्थाने किं पदद्वयं प्रयुक्तम् ?
- 15 'अतः श्वः प्रभाते अत्रागत्य मत्स्यसंक्षयं करिष्याम इति ।' इति वाक्ये कानि चत्वारि $\frac{1}{2} \times 4 = 2$
अव्ययपदानि प्रयुक्तानि ?
- 16 'एतयोः ग्रहाणां गतिः तेषां प्रभावाश्च वर्णिताः सन्ति ।' इति वाक्ये किं पदद्वयं 1+1=2
षट्पदान्तं विधत्ते ?
- 17 अधोलिखितवाक्यद्वये रिक्तस्थानानि पूरयत - 1+1=2
(अ) पुत्रः धारानगरं _____ (प्र + आप् + ल्यप्) राजद्वारम् उपतिष्ठति ।
(आ) मम सङ्केतं _____ (ज्ञा + त्वा) प्रत्युत्तरम् अपि अनेन प्रदत्तम् ।
- 18 अधोलिखितवाक्यद्वये रिक्तस्थाने क्रियापदं पूरयत - 1+1=2
(अ) क्षीयते _____ (वृध्) चैव, न समुद्रो न चन्द्रमाः ।
(आ) विद्वान् सर्वत्र _____ (पूज्)

- 19 'करुणापराः हि साधवः' इति पाठे देवाधिपेन शक्रेण केषु करुणा प्रदर्शिता, किमर्थं मातलिः रथं निवर्तयितुं नेच्छति स्म, अन्ते च रथनिवर्तनस्य कः परिणामः अभवत् ? 1×3=3
- 20 अभ्यङ्गेन शरीरे के के लाभाः भवन्ति ? त्रीन् लाभान् लिखत । 1×3=3
- 21 'अनागतं यः कुरुते सःशोभते' इति पाठे सिंहस्य किं नाम आसीत्, सः गुहाम् आसाद्य किं चिन्तयति कश्च तत्र आगच्छति ? 1×3=3
- 22 ब्रह्मचर्यम् अहिंसा च कीदृशं तपः, मनःप्रसादः, सौम्यत्वं कीदृशं तपः, स्वाध्यायाभ्यासनं च कीदृशं तपः उच्यते ? 1×3=3
- 23 दुर्लभं त्रयमेवेतत् देवानुग्रहेतुकम्, मनुष्यत्वं मुमुक्षुत्वं महापुरुषसंश्रयः । इति पद्यं कस्मात् ग्रन्थात् उद्धृतम्, कः च तस्य ग्रन्थस्य रचयिता, कानि त्रीणि च दुर्लभानि ? एतैः त्रिभिः किं प्राप्यते ? 3
- 24 चन्द्रकेतुः केन सह युद्धं करोति ? चन्द्रकेतुः लवस्य कैः गुणैः आकृष्टः भवति चन्द्रकेतुः च एकाकिनं लवे दृष्ट्वा सैनिकान् कथमधिक्षिपति ? 1+1+1=3
- 25 'समानी वः आकूतिः समाना हृदयानि वः' इति पंक्तौ 'धित्तनम्' 'युष्माकं' इति पदयोः स्थाने किं पदद्वयं प्रयुक्तम् ? किं 'समाना' इति पदं शुद्धम् ? 1×3=3
- 26 'अर्हतानां तु विनयमूलमेव धर्मः, आचार्याः अपि विनीतानाम् उपर्येव कृपां कुर्वन्ति' इति वाक्ये 'योग्यानाम्' इति कृते किं पदं प्रयुक्तम् ? के च विनीतानाम् उपरि एव कृपां कुर्वन्ति ? अनेन का शिक्षा प्राप्यते ? 1×3=3

27 अधोलिखितपद्यस्य अन्वये रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत । 1×3=3

पुण्यापुण्यैस्तथा गन्धैर्धूपैश्च विविधैरपि ।

अरोगाः पुष्पिताः सन्ति तस्माज्जिघ्रन्ति पादपाः ॥

अन्वयः

पादपाः _____ तथा विविधैः गन्धैः _____ च धूपैः अरोगाः पुष्पिताः सन्ति _____ (ते) जिघ्रन्ति ।
 (i) (ii) (iii)

28 अधोलिखितां पंक्तिं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् उत्तरत - 1×3=3

‘गुरुवचनम् अमलमपि सलिलम् इव महदुपजनयति श्रवणस्थितं शूलम् अभव्यस्य, इतरस्य तु करिणः शंखाभरणमिव आननशोभासमुदयम् अधिकतरमुपजनयति ।’

प्रश्नाः

- (i) गुरुवचनं कस्य कृते वेदनाजनकं भवति ?
- (ii) मुखस्य कृते किं पदमत्र प्रयुक्तम् ?
- (iii) ‘अमलम्’ इति पदं कस्य विशेषणम् ?

29 अधोलिखितगद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् उत्तरत -

“राजन् ! मन्त्रसिद्धिम् इच्छन् अहं भवतः सहायतां वाञ्छामि । आगामिन्यां कृष्णचतुर्दश्यां रात्रौ महाश्मशानस्य समीपे वटवृक्षस्य अधः अहं भवन्तं प्रतीक्षिष्ये ।”

प्रश्नाः

- (1) कः मन्त्रसिद्धिम् इच्छति ? 1
- (2) ‘भवन्तम्’ इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ? 1
- (3) मन्त्रसिद्धयर्थं राज्ञः आगमनाय कः समयः स्थानञ्च निश्चितम् कृतम् । $\frac{1}{2} + \frac{1}{2}$

30 अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् उत्तरत -

1×3=3

माण्डले निर्जनस्थाने नीतोऽसौ सुविचारकः ।

लिखितं कर्मयोगस्य रहस्यं श्रेष्ठमद्भुतम् ॥

प्रश्नाः

- (i) सुविचारकः असौ कः आसीत् ?
- (ii) सः कुत्र कारागारे नीतः ?
- (iii) तत्र कारावासे तेन किं लिखितम् ?

31 अधोलिखितं नाट्यांशं आधारीकृत्य प्रश्नान् उत्तरत -

1×3=3

शार्ङ्गरवः भगवन् । ओदकान्तं सिग्धो जनोऽनुगन्तव्य इति श्रूयते । तदिदं सरस्तीरम्,
अत्र सन्दिश्य प्रतिगन्तुमर्हसि ।

कण्वः सा त्वं गुरुन् शुश्रूषस्व । परिजनेषु बाहुल्येन उदारा भव । अगर्विता भव ।
एवं युवतयः गृहिणीपदं यान्ति ।

गौतमी - जाते ! एतत् खलु सर्वम् अवधारय ।

प्रश्नाः

- (i) प्रस्थानकाले का खलु परम्परा आसीत् ?
- (ii) युवतयः गृहिणीपदं कथं यान्ति ?
- (iii) गौतमी शकुन्तला किम् अवधारयितुं कथयति ?

32 भारतस्य वैशिष्ट्यं त्रिषु पंक्तिषु वर्णयत ।

1×3=3

33 अधोलिखितेषु कस्यचिदेकस्य विशिष्टं योगदानं षड्वाक्येषु लिखत ।

1×6=6

- (i) बोधिसत्त्वः - करुणापराः हि साधवः ।
- (ii) बाणभट्टः - कादम्बरीतः अजलं स्नानम् ।
- (iii) लोकमान्यः तिलकः - स्वतन्त्रता जन्मसिद्धः अधिकारः ।

- 34 अधोलिखित कथासु एकस्याः सारं षड्वाक्येषु लिखत 1×6=6
- (i) त्याज्यं न धैर्यम्
- (ii) यद्भविविष्यो विनश्यति
- (iii) प्राणस्य श्रेष्ठत्वम्
- 35 अधोलिखितेषु कस्यचिदेकस्य चरित्रं षड्वाक्येषु वर्णयत 1×6=6
- (i) राजा त्रिविक्रमसेनः
- (ii) कण्वः
- (iii) बोपदेवः
- 36 कमपि एकं विषयम् अधिकृत्य षड्वाक्येषु एकमनुच्छेदं लिखत 1×6=6
- (i) धर्मलक्षणम्
- (ii) स्वास्थ्यम्
- (iii) गुरुपदेशः
- 37 स्वमित्रं प्रति नववर्षस्य आगमनमधिकृत्य शुभकामनाः प्रेषयितुं पत्रं लिखत । 1+1+2+1+1=6
- _____

